

Nr 34.

Ankom till riksdagens kansli den 29 april 1932 kl. 12 m.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om inteckning i jordbruksinventarier m. m.

Genom en den 19 februari 1932 dagtecknad proposition, nr 106, har Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagda, i statsrådet och lagrådet förda protokoll, föreslagit riksdagen att antaga vid propositionen fogade förslag till

- 1) lag om inteckning i jordbruksinventarier;
- 2) lag om ändrad lydelse av 17 kap. 7 § handelsbalken;
- 3) lag om ändrad lydelse av 72 § utsökningslagen;
- 4) lag om ändrad lydelse av 4 och 29 §§ konkurslagen; samt
- 5) lag angående ändrad lydelse av 26 § lagen den 29 juni 1923 (nr 286) om sparbanker.

Propositionen har hänvisats till lagutskott och behandlats av första lagutskottet utom såvitt angår det under 5) omnämnda lagförslaget, i vilken del propositionen hänvisats till bankoutskottet.

De av första lagutskottet behandlade lagförslagen äro av följande lydelse:

1) **Förslag**

till

Lag

om inteckning i jordbruksinventarier.

Häri genom förordnas som följer:

1 §.

Utfäster den, som driver jordbruk, att hans för visst jordbruk avsedda lösa inventarier, levande och döda, skola utgöra säkerhet för fordran, må på grund därav inteckning beviljas i inventariebeståndet i den ordning här nedan stadgas; och njute fordringsägaren sedan den förmånsrätt, som i 17 kap. handelsbalken sägs. Under jordbruket inbegripes jämväl i samband därmed bedriven rörelse av beskaffenhet att utgöra binäring till jordbruk, såframt ej för rörelsen avsedda inventarier äro eller kunna bliva föremål för förlagsinteckning.

Ej må inteckning beviljas utan för visst belopp i penningar, ej heller i vissa inventarier eller i viss andel av inventariebeståndet eller för samma fordran i flera för skilda jordbruk avsedda inventariebestånd.

Utfästelsen skall ske i skuldebrev eller annan handling, varpå fordran grundas, eller vara tecknad därå samt vara styrkt av vittnen. Den skall innehålla uppgift å den eller de fastigheter, varå jordbruket drives.

2 §.

Ansökan om inteckning upptages av inskrivningsdomaren vid den rätt, under vilken fastigheten eller, om fastigheterna äro flera, huvudfastigheten lyder.

3 §.

Då inteckning sökes, skall fordringshandlingen ingivas i huvudskrift samt vara åtföljd av dels en av gäldenären lämnad uppgift å storleken av det honom tillhöriga, för jordbruket avsedda inventariebeståndet, dels intyg av två ojäviga personer, att gäldenären driver det uppgivna jordbruket samt att de av honom lämnade uppgifterna om inventariebeståndet, såvitt utrönas kunnat, äro riktiga. Av intygsgivarna skall en vara nämndeman, god man vid lantmäteriförrättning, ordförande eller vice ordförande i kommunalstämma eller kommunalfullmäktige eller ledamot av kommunalnämnd.

4 §.

Är utfästelsen ej så upprättad, som i 1 § sägs, eller har sökanden ej iakttagit vad enligt 3 § åligger honom, varde ansökningen avslagen.

5 §.

Ej må, sedan inteckning beviljats genom laga kraft vunnet beslut, i konkurs eller eljest komma under bedömande, huruvida av gäldenären bedriven verksamhet varit av den art, att inteckning bort beviljas.

6 §.

Försäljes inventariebeståndet eller vissa däri ingående inventarier, njute inteckningshavaren samma rätt i utestående köpeskilling som han ägt i det försålda.

7 §.

Inteckning skall förnyas i den ordning nedan sägs, första gången inom tio år sedan den beviljades och därefter inom tio år från varje förnyelse. Sker det ej, vare inteckningen förfallen, ändå att inom nämnda tid inteckningen blivit efter annan nedsatt.

Vill någon låta förnya inteckning, skall inteckningshandlingen i huvudskrift uppvisas för inskrivningsdomaren. Sökanden stånde ock fritt att inför annan inskrivningsdomare förete inteckningshandlingen. Inskrivningsdomaren skall, då sådant sker, teckna bevis å handlingen att den varit företedd till vinnande av inteckningsförnyelse ävensom därom utfärda särskilt bevis; sedan ingive

sökanden sistnämnda bevis till den inskrivningsdomare, som beviljat inteckningen, inom tid, som i första stycket sägs; och vare detta så gillt, som om handlingen där blivit företedd.

Har någon, som efter ty särskilt är stadgat sökt dödande av förkommen inteckningshandling, i anledning därav utverkat sig offentlig stämning, och vill han låta förnya inteckningen innan frågan om handlingens dödande blivit slutligen behandlad, ingive han till inskrivningsdomaren stämningen i avskrift före utgången av den i första stycket stadgade tid. Varder inteckningshandlingen sedermera dödad och vinner beslutet därom laga kraft, eller varder handlingen återfunnen och av sökanden företedd i ärendet om dess dödande, skall inskrivningsdomaren på anmälan förklara inteckningen vara förnyad den dag den offentliga stämningen ingavs. Kommer gäldenären eller annan, vars rätt kan vara beroende av att förnyelse ej ägt rum, och visar, att ansökningen om handlingens dödande förfallit utan att handlingen blivit på sätt nyss är sagt företedd, eller visas, att ansökningen blivit genom beslut, som vunnit laga kraft, avslagen, förklare inskrivningsdomaren frågan om förnyelse hava förfallit.

8 §.

Vill någon låta inteckning helt eller för visst belopp dödas eller låta inteckning under annan nedsättas, skall inteckningshandlingen i huvudskrift uppvisas för inskrivningsdomaren.

Inteckning må ej sättas efter annan, med mindre den tillika sättes att gälla efter den eller de inteckningar, vilka äga lika eller bättre rätt än denna.

9 §.

Har intecknad fordringshandling kommit i gäldenärens hand, vare honom ej förment att, där inteckningen ännu är gällande, ånyo utgiva handlingen med oförändrad inteckningsrätt.

10 §.

Inteckningshavaren äge rätt att kräva omedelbar betalning för intecknad fordran, ändå att den ej är förfallen,

om jordbruket helt eller till väsentlig del nedlägges eller överlåtes;

om inventariebeståndet genom försäljning, bortföring eller förstöring av inventarier väsentligen nedgår; eller

om det skäligen kan befaras, att på grund av gäldenärens förvällande inteckningshavarens säkerhet kommer att märkligt minskas.

11 §.

Ärende angående inteckning må upptagas allenast å inskrivningsdag.

Går tiden, inom vilken inteckning bör förnyas, till ända innan nästa inskrivningsdag infaller, må inteckningen förnyas å dag, som inskrivningsdomaren på anmälan av inteckningens innehavare utsätter.

12 §.

Bifalles ansökan i inteckningsärende, varde i enlighet därmed inskrivning gjord i en särskild för ändamålet inrättad bok. Bifalles ej ansökningen, skall i boken ske inskrivning, innefattande allenast att ansökningen avslagits eller att ärendet uppskjutits.

Bevis om inskrivningen skall tecknas å den i ärendet företedda handlingen. Har ansökan ej bifallits, skola i beviset upptagas jämväl skälen därför.

Handlingar i inteckningsärenden skola sammanföras i akter.

13 §.

Över inskrivningsdomarens beslut enligt denna lag må klagan föras hos hovrätten.

14 §.

Har beslut, varigenom inskrivningsdomaren helt eller delvis avslagit ansökan om inteckning, blivit till följd av besvär ändrat, vare sökanden pliktig att senast å den inskrivningsdag, som infaller näst efter tre månader från det utslaget om ändringen vunnit laga kraft, förete detsamma hos inskrivningsdomaren, vid äventyr att i annat fall den inteckning, som på grund av utslaget meddelas, gäller såsom vore den sökt först å den dag utslaget företes för inskrivningsdomaren.

15 §.

Närmare föreskrifter om boken över inteckningar samt angående tillämpningen i övrigt av denna lag meddelas av Konungen.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1932. Intill dess lagen med särskilda bestämmelser om handläggning av inskrivningsärenden trätt i tillämpning, skall befattningen med ärenden angående inteckning i jordbruksinventarier i inskrivningsdomarens ställe ankomma i domsaga å landet på rättens ordförande och i stad med rådstuvurätt på den av rättens lagfarna befattningshavare, som har att föra protokoll över inteckningar i fast egendom; och skall därvid vad i denna lag sägs om inskrivningsdag i stället hava avseende å rättegångsdag för ärenden angående sådana inteckningar.

2) **F ö r s l a g**

till

L a g**om ändrad lydelse av 17 kap. 7 § handelsbalken.**

Härigenom förordnas, att 17 kap. 7 § handelsbalken, vilket lagrum senast ändrats genom lag den 13 maj 1921 (nr 228), skall i nedan angiven del erhålla följande ändrade lydelse:

7 §.

Har redare — — — — i fartyget.

Borgenär, som har förlagsinteckning eller inteckning i jordbruksinventarier, njute vid konkurs förmånsrätt i förlagsegendomen eller inventarierna från den dag inteckningen söktes; dock gälle ej förmånsrätt för ränta, som före konkursansökningens ingivande upplupen är, för längre tid än tre år. Finnas flera inteckningar, njute den, som tidigare sökt inteckning, företräde, och de, som sökt inteckning samma dag, lika rätt. Är, då förlagsinteckning eller inteckning i jordbruksinventarier sökes, egendomen avträdd till konkurs eller meddelas beslut om egendomsavträde samma dag ansökningen göres, äge förmånsrätt icke rum.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1932.

3) **Förslag**

till

Lag

om ändrad lydelse av 72 § utsökningslagen.

Häri genom förordnas, att 72 § utsökningslagen skall i nedan angiven del erhålla följande ändrade lydelse:

72 §.

Påstår någon, som ej har sådan rätt, som i 71 § sägs, sig äga förmånsrätt till betalning ur gäldenärs egendom, vare det ej hinder för egendomens utmätande för annan gäld; dock skall utmätningssmannen, där utmätning sker av egendom, vari, enligt vad för utmätningssmannen är känt eller vid utmätningen utrönes, förmånsrätt på grund av förlagsinteckning eller inteckning i jordbruksinventarier tillkommer annan, ofördröjligen underrätta inteckningshavaren om utmätningen.

Ej heller — — — kan ske.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1932.

4) **Förslag**

till

Lag

om ändrad lydelse av 4 och 29 §§ konkurslagen.

Häri genom förordnas, att 4 och 29 §§ konkurslagen skola, 29 § i nedan angiven del, erhålla följande ändrade lydelse:

4 §.

Har lös egendom, vari förmånsrätt jämlikt 17 kap. 6 § första stycket handelsbalken eller på grund av förlagsinteckning eller inteckning i jordbruksinventarier tillkommer borgenär, blivit utmätt för annans fordran,

eller har egendom, som nyss sagts, eller egendom, vari borgenär har förmånsrätt jämlikt 17 kap. 5 § första stycket handelsbalken, genom skriftlig avhandling föryttrats med villkor, att säljaren äger behålla egendomen i sin vård,

skall, där borgenären det yrkar, gäldenären försättas i konkurs, så framt ej gäldenären visar, att den övriga egendom, vari borgenären äger förmånsrätt, är tillräcklig till gäldande av hans fordran.

29 §.

Har gäldenären — — — konkursboet åter.

Har borgenär under ovan angivna tid sökt inteckning i gäldenärens egendom för fordran, vid vars tillkomst sådan säkerhet ej betingats, och är ej fråga om inteckning, som inom den i 11 kap. 2 § jordabalken stadgade tid sökts för fordran, som där avses, vare borgenären pliktig att på talan av konkursboet antingen återställa inteckningshandlingen till boet eller ock tillhandahålla inteckningshandling angående fast egendom för verkställande av utbyte efter ty därom är stadgat samt handling, på grund varav inteckning i fartyg, förlagsinteckning eller inteckning i jordbruksinventarier sökts, för inteckningens dödande.

Vad sålunda — — — om konkursansökningen.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1932.

I fråga om de skäl, som ligga till grund för propositionen, får utskottet, i den mån redogörelse därför ej lämnas här nedan, hänvisa till de vid propositionen fogade protokollen.

Möjligheterna för jordbrukare att använda för jordbruket avsedda inventarier som kreditunderlag äro för närvarande i vårt land ganska begränsade. I propositionen lämnas följande redogörelse för rättsläget i detta avseende:

»Vad till en början angår upplåtelse av panträtt i lös egendom, fordras i allmänhet för giltighet härav, att godset överlämnas till borgenären eller till annan för dennes räkning. Visserligen har till förmån för jordbrukare medgivits ett undantag från denna regel, men detta avser ej inventarier. Enligt lagen den 20 juni 1924 om viss panträtt i spannmål kan nämligen jordbrukare upplåta panträtt i spannmål utan att behöva avhända sig besittningen till densamma. Upplåtelsen skall för att bli giltig i viss ordning registreras hos domstol.¹ I detta sammanhang är vidare att erinra om den nya lagstift-

Gällande
rätt.

¹ Upplåtelse av panträtt i spannmål har hittills skett i ringa utsträckning. Antalet pantsättningar har sålunda utgjort 58 år 1925, 132 år 1926, 182 år 1927, 426 år 1928, 500 år 1929 och 356 år 1930.

ningen om upplagshus och upplagsbevis, som träder i kraft den 1 januari 1932. Enligt denna kan panträtt i vara, som är upplagd i upplagshus, stiftas genom överlämnande av upplagspantbevis eller, där sådant ej är utfärdadt, av upplagsbevis, vilka bevis anses representera varan.

Annan säkerhetsrätt än panträtt kan i vissa fall upplåtas i lös egendom, utan att ägaren behöver avstå från förfoganderätten över egendomen. Sålunda kan, enligt 17 kap. 7 § handelsbalken och förordningen den 13 april 1883 angående förlagsinteckning, den, som försträckt utövare av vissa näringar medel såsom förlag för rörelsens bedrivande, genom förlagsinteckning erhålla rätt att vid konkurs med förmånsrätt utfå betalning för sin fordran ur bland annat de till rörelsen hörande inventarierna. Dessa bestämmelser äga emellertid ej tillämpning å jordbruksnäringen utan endast å industriell rörelse.

I svensk rätt finns slutligen ett annat rättsinstitut, som i ej ringa utsträckning användes för vinnande av säkerhet i lösegendom. Här syftas på så kallade lösöreköp. Medan köp av lösören i regel ej vinner giltighet mot säljarens borgenärer, så länge godset finnes kvar i säljarens besittning, kan köpare enligt förordningen den 20 november 1845 i avseende på handel om lösören, som köparen låter i säljarens vård kvarbliva, genom att vissa formaliteter iakttagas (bland annat viss registrering hos domstol respektive överståthållarämbetet) få sin rätt till egendomen under alla förhållanden skyddad. I rättspraxis har giltighet tillerkänts dylika lösöreköp, även om avsikten därmed endast varit att säkerställa köparen för en fordran, som han äger hos säljaren. Mellan köparen och säljaren är i sådana fall vanligen överenskommet, att köpet skall gå åter, så snart fordringen blivit gulden. Lösöreköp anses dock icke vara en lämplig form för belåning av jordbruksinventarier. Dylikt köp kan endast avse föremål, som specificerats i köpehandlingen, och köparen torde därför ej få någon rätt till inventarieföremål, som anskaffas i stället för annat eller som eljest tillkommer (jfr H 1927: 369). För arrendator är institutet i varje fall icke användbart, när lösöreköp av inventarier kan berättiga jordägaren att få arrendatorn försatt i konkurs (konkurslagen 4 §). För övrigt har lösöreköp, som sker i säkerhetssyfte, i vissa hänseenden icke samma rättsverkningar som en pantupplåtelse, vilket torde förringa institutets användbarhet i nu ifrågakvarande avseende (jfr H 1928: 305). Anmärkas må också, att användandet av institutet kommit att mer eller mindre uppfattas såsom tecken på insolvens.»

**Före-
liggande
förslags
tillkomst.**

Alltsedan mitten av 1800-talet ha — på sätt i propositionen (sid. 10 o. f.) närmare utvecklas — olika förslag väckts om lagstiftning i syfte att bereda bättre möjligheter för jordbrukare att upplåta säkerhetsrätt i sina jordbruksinventarier utan att behöva avhända sig förfoganderätten över desamma. Enligt några av dessa förslag skulle säkerhetsrätten utgöra ett slags panträtt, enligt andra endast en förmånsrätt. I sistnämnda fall ha förslagen inneburit, att förlagsintekningsinstitutet skulle utsträckas att omfatta även jordbruksnäringen.

Frågan om tillskapande av en särskild säkerhetsrätt i jordbruksinventarier upptogs även av den utav Kungl. Maj:t år 1928 tillsatta jordbruksutredningen, som år 1930 avgav betänkande med lagförslag i ämnet.

Såsom skäl för framläggandet av förslaget anförde jordbruksutredningen huvudsakligen följande. Jordbrukarna upplånade för närvarande i stor utsträckning penningar genom borgenslån och växeltransaktioner. Sättet för upplåningen medförde lätt att upplåningen överstege den gräns, som betingades av jordbruksdriftens förräntningsförmåga, vartill komme att dylik kredit bleve relativt dyr. Det osunda utnyttjandet av den personliga krediten, som i stor utsträckning förekomme bland jordbrukarna, berodde i icke ringa grad därpå, att jordbrukarna icke haft möjlighet att som realsäkerhet använda sina jordbruksinventarier. Värdet av dessa torde numera i genomsnitt uppgå till åtminstone 30 % av fastighetens taxeringsvärde. Genom att bereda möjlighet att utnyttja dessa tillgångar såsom realhypotek skulle ett viktigt medel tillskapas för att motverka det osunda utnyttjandet av den personliga kreditvärdigheten. Detta gällde naturligtvis särskilt beträffande arrendatorer. Invändningen om att jordbrukarnas personliga kredit kunde bliva skadad borde ej tillerkännas större betydelse. Den personliga kreditvärdigheten bottnade huvudsakligen i jordbrukarnas reallgångar. Dessa tillgångars användande såsom objekt för realkredit vore därför den enda sunda och rationella lösningen av kreditfrågan. Farhågan att inventariehypotek skulle föranleda till svikliga transaktioner från gäldenärs sida finge ej hindra en lagstiftning, som skulle medföra påtagligt gagn för jordbruksnäringen. Särskilt vid kreditgivning genom jordbrukskassorna skulle inventarieinteckningsinstitutet fylla en viktig uppgift.

I yttranden, som av skilda myndigheter avgåvos över jordbruksutredningens förslag (prop. sid. 18 o. f.), framträdde liksom tidigare stor meningsskiljaktighet, huruvida en dylik lagstiftning överhuvud borde komma till stånd. Föredragande departementschefen anför härom:

»Å ena sidan har ifrågavarande lagstiftning tillmåtts den allra största betydelse för ordnandet av jordbrukarnas kreditförhållanden, därvid i synnerhet följande synpunkter framhållits. Lagstiftningen skulle i förening med en sund jordbrukskasserörelse vara ägnad att på ett tillfredsställande sätt underlätta kreditgivning åt jordbruket, minska den för jordbrukarna betungande skuldsättningen genom borgens- och växelkredit samt genom ökad realsäkerhet bidra till en välbehörlig ränteminskning å det för jordbruket erforderliga driftkapitalet. Den nuvarande benägenheten att för tillgodoseende av kreditbehoven jämsides anlita ett flertal kreditgivare med därav föranledd fördyring av krediten komme att motverkas. Krediten skulle kunna ordnas på längre sikt och den ständiga oron för lånens omsättande kunde avlägsnas. Jordbrukets ökade behov av dyrbara maskiner och andra inventarier krävde allt större kapitalutlägg med därav följande stegring av anspråken på säkerhet. Som sådan borde jämväl de värdefulla inventarierna kunna ifrågakomma. Särskilt för arrendatorerna vore behovet av tillgång till realsäkerhet kännbart. Å andra sidan har — med större eller mindre uppskattning av de fördelar lagstiftningen ansetts medföra — såsom avgörande skäl emot densamma åberopats, att den personliga kreditvärdigheten skulle lida sådant avbräck, att kreditmöjligheten snarare skulle bliva mindre än större. Vidare vore det med hänsyn till den i

viss mån mindervärdiga säkerheten jämväl ovisst, om krediten skulle bliva billigare. Belåningen av inventarierna skulle inverka menligt på jordbrukarnas rörelsefrihet och lätteligen kunna leda till svikliga transaktioner. Det vore ock fara, att belåningsmöjligheten kunde missbrukas till onödig skuldsättning.

Trots den motsättning, som sålunda alltjämt föreligger, synes — av de över jordbruksutredningens förslag avgivna yttrandena att döma — så till vida en ändring i uppfattningen hava inträtt, att åtskilliga av dem, som tidigare yttrat sig i frågan och därvid ställt sig betänksamma, funnit sig numera med hänsyn till jordbrukets behov av sundare kreditförhållanden böra förorda den ifrågasatta lagstiftningen. Denna tillstyrkes sålunda av det övervägande flertalet av dem, som hörts i ärendet. Det må ock framhållas, att i flera av de yttranden, vari en avvisande hållning intagits, syftet med lagstiftningen uppfattats mera såsom en utväg att bereda jordbrukarna *ökad* kredit än, på sätt avsett vore, såsom ett medel för dem att för tillgodoseende av ett skäligt kapitalbehov erhålla en med hänsyn till värdet av inventarierna så *förmånlig* kredit som möjligt.»

Såsom eget yttrande i fråga om lagstiftningens lämplighet anför departementschefen härpå:

»Enligt min mening tala starka skäl för att bereda jordbrukarna möjlighet att belåna sina inventarier. Visserligen kan säkerhetsrätt i jordbruksinventarier på grund av förhållandenas natur ej få samma värde som t. ex. in-teckning i en fastighet, där den personliga kreditvärdigheten äger en jämförelsevis underordnad betydelse. Vid belåning av inventarier måste hänsyn i långt högre grad tagas till gäldenärens personliga egenskaper, hans vilja och förmåga att göra rätt för sig eller med andra ord till hans vederhäftighet över huvud taget. Varje försök att av in-teckning i jordbruksinventarier skapa en säkerhetsrätt, som ensam för sig skulle utgöra en tillräcklig grund för kreditgivning, torde få anses mindre välbetänkt. En säkerhetsrätt av sådan styrka skulle nödvändiggöra så långt gående ingrepp i jordbrukarens förfoganderätt över inventarierna, att själva syftet med säkerhetsrätten skulle i hög grad motverkas. Men en lagstiftning av ifrågasatt art torde dock kunna bliva ett värdefullt stöd åt den personliga kreditgivningen och ur denna synpunkt vara ägnad att bidra till mera ordnade kreditförhållanden bland jordbrukarna än som råda för närvarande, särskilt som det måste antagas, att möjlighet att belåna inventarierna skulle underlätta anskaffandet av skälig kredit mot billigare lånevillkor än som fordras vid kredit mot enbart personlig säkerhet. Ett viktigt skäl att nu söka bringa till lösning frågan om inventariebelåning synes även ligga i den fara för sjunkande värden å jordbruksfastigheter, som den starka ekonomiska depressionen inom jordbruksnäringen fört med sig. Gå fastigheterna ned i värde, kunna ökade anspråk komma att ställas på säkerheten för lån, som lämnats mot in-teckning i dem. För mötande av sådana anspråk skulle möjligheten att såsom ytterligare säkerhet kunna lämna in-teckning i inventarierna utan tvivel bliva av största betydelse.

Från flera håll hava uttalats farhågor för att införandet av inventariein-teckning skulle skada den personliga kreditvärdigheten hos jordbrukarna samt att

särskilt deras möjlighet att erhålla kredit för tillfälliga behov skulle förhindras eller i allt fall försämrats. För min del är jag benägen tro, att dessa farhågor alltför mycket överdrivits. I den mån behovet av tillfällig kredit kan anses normalt för ett visst jordbruk, lärer tillgodoseendet av detta kreditbehov lämpligare kunna ske genom belåning av inventarierna än medelst tillfällig upplåning. Och vad angår ett mera oförutsett kreditbehov torde den omständigheten, att gäldenären erhåller sitt normala kreditbehov ordnat på skäligen villkor, uppenbarligen icke vara ägnad att förminska hans utsikter för erhållande av sådan kredit. De upplysningar, som erhållits från vissa främmande länder, där belåning av jordbruksinventarier förekommer, hava ej heller givit vid handen, att dylik belåning ur nu ifrågavarande synpunkt medfört några olägenheter.

På grund av vad jag sålunda anført har jag ansett mig böra giva min anslutning till den på jordbrukarhåll allmänt hysta uppfattningen, att en lagstiftning i syfte att möjliggöra belåning av jordbruksinventarier bör komma till stånd.»

Utskottet får härefter lämna en kort redogörelse för det närmare innehållet av de av utskottet behandlade lagförslagen.

**Lag-
förslagens
innehåll.**

Förslagen avse att bereda möjlighet för jordbrukare att använda jordbruksinventarier såsom kreditunderlag genom att låta vederbörande fordringsägare komma i åtnjutande av en särskild *förmånsrätt* vid konkurs, varom närmare bestämmelser innehållas i förslaget till lag om ändrad lydelse av 17 kap. 7 § handelsbalken. För att sådan förmånsrätt skall kunna erhållas förutsättes, att in-teckning i inventarierna meddelats i den ordning, som föreslås i förslaget till lag om in-teckning i jordbruksinventarier.

I 1 § av sistnämnda lagförslag, vilket utarbetats i nära anslutning till reglerna om förlagsin-teckning sådana dessa utformats i Kungl. Maj:ts proposition nr 107 med förslag till lag om ändring i vissa delar av förordningen angående förlagsin-teckning (se utskottets utl. nr 33), upptages såsom första förutsättning för att in-teckning skall kunna beviljas, att gäldenären driver *jordbruk*. Härmed åsyftas jordbruk i egentlig bemärkelse, d. v. s. åkerbruk och vad därmed äger samband. Utfäster gäldenären, att hans för sådant jordbruk avsedda lösa inventarier, levande och döda, skola utgöra säkerhet för fordran, må in-teckning beviljas uti ifrågavarande *inventariebestånd*. In-teckningen skall sålunda icke omfatta vissa vid tiden för in-teckningsåtgärden förefintliga inventarier utan inventariebeståndet såsom sådant, oberoende av växlingar i beståndets sammansättning. Under de lösa inventarier, som skola kunna bliva föremål för in-teckning, inbegripas huvudsakligen djur, maskiner, redskap och fordon jämte tillbehör. Däremot äro ej att dit hänföra husgeråd eller möbler, liksom ej heller kontorsinventarier. Inventarier, som äro att anse såsom tillbehör till fast egendom, inbegripas icke heller under in-teckningen. Inventarierna skola vidare vara gäldenären tillhöriga, varigenom från in-teckningen och förmånsrätten uteslutas inventarier, som enligt förbehåll vid avbetalningsköp eller på annan grund tillhöra annan än gäldenären. Drives i samband

*Förslaget
till lag om
in-teckning i
jordbruks-
inventarier.*

med jordbruk rörelse av beskaffenhet att utgöra binäring till jordbruk, komma jämväl till denna rörelse hörande inventarier att omfattas av inteckningen, såframt ej samma inventarier äro eller kunna bliva föremål för förlagsinteckning. Dylik inteckning skall åter enligt det genom propositionen nr 107 framlagda lagförslaget kunna meddelas i inventarier m. m. till sådan industriell rörelse, för vilken i regel användes drivkraft om minst fem effektiva hästkrafter eller ock minst tio arbetare. — Inteckning skall meddelas i det enligt berörda grunder bestämda inventariebeståndet i dess helhet. Enligt uttrycklig bestämmelse får inteckningen sålunda icke fastställas i allenast viss kvotdel av detsamma. Till undvikande av kollision mellan inteckningar av olika omfång får inteckning ej heller meddelas för samma fordran i flera för skilda jordbruk avsedda inventariebestånd.

Därest, sedan inteckning beviljats, inventariebeståndet helt eller delvis försäljes eller av annan anledning frångår gäldenären, går enligt förslaget fordringsägarens på inteckningen grundade rätt i allmänhet förlorad. Detta förhållande utgör en följd därav att rätten icke konstruerats såsom en panträtt utan allenast såsom en förmånsrätt. En viktig modifikation av nyssnämnda regel har emellertid stipulerats i 6 § av förslaget. Enligt denna paragraf skall inteckningshavaren, om köpeskilling för inventarier, som försåts, alltjämt utestår ogulden, njuta samma rätt i nämnda köpeskilling som han ägt i det försålda. Därest köpeskillingen guldits kontant eller eljest inbetalts till gäldenären redan innan inteckningshavaren hunnit göra sin rätt gällande, har inteckningshavaren däremot icke någon förmånsrätt till köpeskillingen, även om den alltjämt skulle finnas i behåll.

Till förminskande av den risk, som föreligger för att inteckningshavarens säkerhet skall gå förlorad eller minskas genom gäldenärens förfoganden över de intecknade inventarierna, ha vidare i 10 § av förslaget meddelats vissa bestämmelser, som medge inteckningshavaren att på grund av särskilt uppräknade omständigheter omedelbart utsöka fordringen, oavsett om densamma eljest är förfallen. Bland de omständigheter, som ansetts böra utgöra förfalloanledning, har först angivits det fall, att gäldenären helt eller till väsentlig del nedlägger eller överlåter jordbruket. I dessa fall upphör inteckningsrätten i inventarierna därmed att inventarierna bortföras från fastigheten eller att de övergå till ny ägare. En annan omständighet, som berättigar inteckningshavaren att utkräva sin fordran, föreligger, om inventariebeståndet genom försäljning väsentligen nedgår. Försäljning torde oftast ske i samband med att gäldenären nedlägger eller överlåter sitt jordbruk. Stadgandet avser emellertid närmast sådan försäljning av inventarier, som sker utan samband med dylik åtgärd. För stadgandets tillämplighet fordras ej, att syftet med försäljningen i och för sig är otillbörligt. Då stadgandet icke är tillämpligt, med mindre inventariebeståndet väsentligt nedgår, inträder ej påföljden, om gäldenären anskaffar nya inventarier till någorlunda motsvarande värde. Ytterligare har såsom förfalloanledning angivits att inventariebeståndet väsentligen nedgår genom inventariers bortförande från fastigheten. Därmed avses ej ett bortförande under sådana omständigheter att avsikten uppenbarligen är att återföra inventarierna till fastigheten. Ett dylikt tillfälligt bortförande har

ej någon inverkan å inteckningsrätten. Vidare utgör förstörelse av väsentlig del av inventariebeståndet en förfalloanledning, och detta oavsett huruvida förhållandet kan läggas gäldenären till last eller icke. Särskilt då det är fråga om brandskada eller skada å kreatur till följd av smittsam kreaturssjukdom samt ersättning på grund av försäkring eller eljest utgår för egendomen, har det syntts vara av vikt att inteckningshavaren beredes möjlighet att utkräva sin fordran för den händelse gäldenären ej skaffar annan egendom i den förstördas ställe. Såsom ännu en förfalloanledning har slutligen upptagits, att fara föreligger att inteckningshavarens säkerhet skall på grund av gäldenärens förvällande märkligt minskas. Stadgandet anses bliva tillämpligt exempelvis då risk föreligger, att gäldenären under gällande arrendeperiod skall bliva avhyst från den av honom arrenderade fastigheten, ävensom i allmänhet då utmätning av intecknade inventarier ägt rum.

Förslaget innehåller vidare vissa formföreskrifter för utfästelse om inteckning i jordbruksinventarier. I 1 § stadgas sålunda, att utfästelsen skall ske i skuldebrev eller annan handling, varpå fordringen grundas, eller vara tecknad därå samt vara styrkt av vittnen. Den skall innehålla uppgift å den eller de fastigheter, varå jordbruket drives.

Vidare innehåller förslaget bestämmelser om den myndighet, som skall upptaga inteckningsansökan. Förslaget förutsätter i denna del, att av Kungl. Maj:t genom proposition nr 108 framlagt förslag till lag med särskilda bestämmelser om handläggning av inskrivningsärenden (utskottets utlåtande nr 32) blir av riksdagen antaget. Sistnämnda lagförslag avser bland annat att överflytta inskrivningsärenden i allmänhet från underdomstolarna till s. k. inskrivningsdomare. I överensstämmelse härmed stadgas även i 2 § av förslaget till lag om inteckning i jordbruksinventarier, att ansökan om sådan inteckning skall upptagas av inskrivningsdomare, närmare bestämt inskrivningsdomaren vid den rätt, under vilken fastigheten eller, om fastigheterna äro flera, huvudfastigheten lyder.

I 3 § av förevarande förslag meddelas bestämmelser rörande vissa handlingar, som skola åtfölja ansökan om inteckning. I syfte att vinna garanti att gäldenären verkligen driver det jordbruk, som avses med inteckningsansökningen, har därvid i överensstämmelse med vad som gäller rörande förlagsinteckning föreskrivits, att detta förhållande skall vid sökandet av inteckning styrkas genom företeende av intyg därom. Intyget skall vara utfärdat av två ojäviga personer, av vilka en skall hava särskilda kvalifikationer. Däremot har det icke syntts erforderligt att föreskriva skyldighet för sökanden att förete jämväl lagfartsbevis, arrendekontrakt eller annan handling, som visar gäldenärens rätt till fastigheten. Vid sökandet av inteckning skall dessutom ingivas en utav gäldenären lämnad uppgift å storleken av det honom tillhöriga, för ifrågavarande jordbruk avsedda inventariebeståndet. I förutnämnda intyg skall jämväl vitsordas, att sistnämnda uppgift, såvitt utronas kunnat, är riktig. Det har nämligen ansetts lämpligt att ehuru inteckningen ej skall gälla vissa bestämda inventarier ingångsläget vid inteckningens sökande på så sätt blir bestämt. Uppgiften i fråga avses ej att vara så detaljerad, att den upptager

varje föremål, utan anses tillfyllest, om i uppgiften angives antalet föremål av varje slag.

Har utfästelsen om rätt till inteckning icke skett i föreskriven form eller har sökanden ej iakttagit vad enligt 3 § i förslaget ålagts honom, skall enligt 4 § ansökningen avslås.

I överensstämmelse med förslaget till lag om ändring av förordningen angående förlagsinteckning (prop. nr 107) har även i förslaget till lag om inteckning i jordbruksinventarier, under 5 §, införts en bestämmelse i syfte att förebygga att inteckning, som beviljats i formellt riktig ordning, i konkurstvist eller eljest kan komma att fränkännas laga verkan, därför att den av gäldenären bedrivna rörelsen icke varit av sådan beskaffenhet att inteckning bort meddelas. Ifrågavarande paragraf stadgar fördenskull att, sedan inteckning blivit genom laga kraft vunnet beslut beviljad, ej må i konkurs eller eljest komma under bedömande, huruvida av gäldenären bedriven verksamhet varit av den art, att inteckning bort beviljas.

I 7 § av förslaget föreskrives, att inteckning skall förnyas i viss närmare angiven ordning, och i 8 § meddelas bestämmelser om dödning och nedflyttning av inteckning. Uti 9 § medges gäldenär, som fått intecknad fordringshandling i sin hand, att ånyo utgiva handlingen med oförändrad inteckningsrätt.

Förslaget innehåller vidare bestämmelser i 11 § angående de dagar, å vilka inteckningsärenden må av inskrivningsdomaren behandlas, i 12 § om inteckningsbok och vissa andra expeditionella förhållanden, i 13 § om klagan över inskrivningsdomarens beslut samt i 14 § om anmälan av överrätts beslut, varigenom inskrivningsdomarens beslut om avslag å ansökan ändrats, varjämte i 15 § stadgas, att närmare föreskrifter angående inteckningsboken m. m. meddelas av Konungen.

I övergångsbestämmelser har slutligen stadgats, att lagen skall träda i kraft den 1 juli 1932. Intill dess lagen med särskilda bestämmelser om handläggning av inskrivningsärenden trätt i tillämpning, vilket föreslagits skola ske först den 1 januari 1933, skola emellertid särskilda övergångsbestämmelser gälla.

Förslaget till lag om ändrad lydelse av 17:7 handelsbalken.

Förslaget till lag om ändrad lydelse av 17 kap. 7 § handelsbalken sammanhänger dels med propositionen nr 107 med förslag till lag om ändrad lydelse av förordningen angående förlagsinteckning, dels ock med det förslag till lag om inteckning i jordbruksinventarier, för vilket här ovan redogjorts. Beträffande förlagsinteckning har ingen annan ändring föreslagits än att de i paragrafen enligt dess nuvarande lydelse intagna bestämmelser om de föremål, i vilka förmånsrätt på grund av förlagsinteckning skall äga rum, i omarbetad form överflyttats till förordningen angående förlagsinteckning. I fråga om jordbruksinventarieinteckning innebär förslaget, att sådan inteckning i förmånsrätthänseende jämställts med förlagsinteckning. Härav följer bland annat, att inteckningshavaren får stå tillbaka för sådan jordägare tillkommande fordran hos arrendator, som omförmäles i 17 kap. 6 § handelsbalken. I fråga om inventarieinteckning, som meddelas samma dag gäldenären försättes i konkurs eller senare under gäldenärens konkurs, har likaledes föreslagits enahanda bestämmelse som

beträffande förlagsinteckning. I sådan händelse skall alltså förmånsrätt icke åtnjutas. Enligt uttalande av departementschefen skulle bestämmelsen bliva tillämplig även om endast en av flera inteckningsgäldenärer försatts i konkurs.

Såsom förut berörts, har fordringsägarens rätt på grund av inteckning i jordbruksinventarier icke konstruerats såsom panträtt utan såsom förmånsrätt. Samma är förhållandet vid förlagsinteckning. Detta innebär förutom förut omnämnda risker även att inteckningshavarens rätt icke utan vidare är skyddad vid utmätning av intecknad egendom för annan borgenärs fordran. Det kan emellertid det oaktat vara av stor betydelse för vederbörande inteckningshavare att erhålla kännedom om skedd utmätning. I förslaget till lag om ändrad lydelse av 72 § utsökningslagen har därför intagits en bestämmelse att, där utmätning sker av egendom, vari enligt vad för utmätningssmannen är känt eller vid utmätningen utrönes förmånsrätt på grund av förlagsinteckning eller inteckning i jordbruksinventarier tillkommer annan, skall utmätningssmannen ofördröjligen underrätta inteckningshavaren om utmätningen. Utmätningssmannen har dock icke ålagts att före utmätningen anskaffa gravationsbevis eller att hos inskrivningsdomaren efterhöra huruvida inventarieinteckning finnes. Enligt uttalande av departementschefen komme emellertid att i administrativ ordning meddelas bestämmelser om skyldighet för utmätningssman att föra register över inteckningshavare, som hos honom anmält sin rätt. Dessutom har det ansetts att det med den föreslagna bestämmelsen skulle komma att åligga utmätningssmannen att genom frågor till gäldenären eller dennes husfolk utröna om inteckning finnes.

Förslaget till lag om ändrad lydelse av 72 § utsökningslagen.

I 4 § konkurslagen stadgas för närvarande bl. a., att om lös egendom, vari förmånsrätt på grund av förlagsinteckning tillkommer borgenär, blivit utmätt för annans fordran eller genom skriftlig avhandling föröftrats med villkor, att säljaren äger behålla egendomen i sin vård, skall, där borgenären det yrkar, gäldenären försättas i konkurs, såframt ej gäldenären visar, att den övriga egendom, vari borgenären äger förmånsrätt, är tillräcklig till gäldande av hans fordran. Förslaget till lag om ändring av nu ifrågavarande paragraf innebär, att inventarieinteckning likställes med förlagsinteckning. Utmätning av intecknad egendom berättigar sålunda — med angivna undantag — inteckningshavaren att få gäldenären försatt i konkurs. Inteckningshavaren har därigenom beretts möjlighet att förhindra, att den intecknade egendomen genom utmätningen tages i anspråk till förnöjande av annan borgenär. Meddelas beslut om konkurs, innan den utmätta egendomen blivit försäld, eller har, om försäljning skett, utmätningen ägt rum inom sådan tid före konkursansökningens ingivande, att utmätningen jämlikt 17 kap. 8 § handelsbalken icke medför förmånsrätt, blir inteckningshavarens rätt bevarad. I det förra fallet upphör enligt 24 § konkurslagen utmätningssmannens befattning med egendomen, vilken i stället ingår i konkursmassan. Inteckningshavaren kan sålunda ur egendomen utfå betalning för sin fordran med förmånsrätt enligt 17 kap. 7 § handelsbalken och alltså — även om utmätningen medfört förmånsrätt — framför utmätningssökanden, vars förmånsrätt stöder sig på 17 kap. 8 § handelsbalken. I det senare fallet

Förslaget till lag om ändrad lydelse av 4 och 29 §§ konkurslagen.

skall också, om likvid ej skett, köpeskillingen för det utmätta godset redovisas till konkursboet. Har likvid skett, är den till utmätningssökanden erlagda betalningen underkastad återvinning enligt 31 § konkurslagen. Förslaget innebär även att en innehavare av inventarieinteckning erhåller möjlighet att få gäldenären försatt i konkurs, om han försäljer in-tecknad egendom genom lösöreköp. Denna befogenhet kan vara av betydelse bland annat såtillvida att, om säljaren försättes i konkurs efter ansökning som gjorts inom viss tid — i regel 30 dagar — från slutförandet av det för lösöreköp stadgade publikationsförfarandet, lösöreköpet ej kommer att äga bestånd. Den nu föreslagna ändringen har av departementschefen även ansetts vara ägnad att förminska faran att lösöresköp av in-tecknad egendom ingås, då säljaren i allmänhet ej vill utsätta sig för risken av en konkursansökning och köparen med hänsyn till denna risk har mycket litet intresse att söka skaffa sig säkerhet genom lösöreköp.

Den föreslagna ändringen av 29 § konkurslagen innebär allenast, att inventarieinteckning i återvinningshänseende skall erhålla samma ställning som in-teckning av annat slag.

Utskottet. Mot en lagstiftning av förevarande slag kan visserligen — såsom framgår av förestående redogörelse — anföras vissa betänkligheter, och enligt utskottets mening bör icke å densamma grundas några större förväntningar om förbättring av jordbrukarnas kreditförhållanden. Utskottet anser sig emellertid icke böra avstyrka det framlagda förslaget, särskilt med hänsyn därtill att arrendatorernas kreditmöjligheter för närvarande äro synnerligen begränsade samt att vid fallande fastighetsvärden uppsägning av lån mot fastighetsinteckning möjligen skall kunna i vissa fall undvikas genom säkerhetens förstärkning med inventarieinteckning. Mot de av utskottet behandlade lagförslagens närmare utformning har utskottet ingen anmärkning att framställa.

Utskottet får alltså hemställa,

att förevarande proposition, i vad angår de av utskottet be-handlade lagförslagen, må av riksdagen bifallas.

Stockholm den 26 april 1932.

På första lagutskottets vägnar:

A. ÅKERMAN.

Vid detta ärendes behandling ha närvarit:

från första kammaren: herrar *Akerman, Klefbeck, Borell**, *Svenson* i *Eskhult**, *Schlyter, Bissmark, Öhman* och *Jonsson* i *Lycksele*;

från andra kammaren: herrar *Björkman, Lindqvist* i *Halmstad*, *Johansson* i *Brånalt**, *Sjögren, Johanson* i *Huskvarna*, *Olsson* i *Mellerud*, *Grapenson* och *Jönsson* i *Fridhill*.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Reservationer:

1) av herr *Schlyter*, som anförde:

»Såsom utskottet framhållit, torde å en lagstiftning av förevarande slag icke kunna grundas några större förväntningar om förbättring av jordbrukarnas kreditförhållanden. Med hänsyn härtill har jag, på grund av de allvarliga betänkligheter som i olika avseenden framförts mot lagförslagen och då frågan om jordbruksinventariernas utnyttjande för kreditändamål lämpligen synes böra behandlas i samband med den av utskottet i särskilt utlåtande (nr 35) föreslagna omarbetningen av den s. k. lösöreköpsförordningen, funnit den kungl. propositionen böra av riksdagen avslås.»

2) av herr *Bismark*, som anförde:

»Som den föreslagna lagstiftningen är ägnad att undergräva förtroendet för den enskilde jordbrukarens personliga kreditvärde samt den nytillskapade realsäkerheten endast i ringa mån kan träda i stället för det på personligt förtroende byggda creditsystemet, finner jag den föreslagna lagstiftningen skadlig och hemställer,

att Kungl. Maj:ts ifrågavarande proposition ej må bifallas.»

3) av herrar *Lindqvist* i Halmstad och *Jönsson* i Fridhill i fråga om viss del av utskottets motivering.
